Hallituksen vuosikertomuksen uudistaminen

Heikki Pursiainen, VTT, tutkimusjohtaja

Suositukset 7.10.2015 lausunnossani

Suositukset raportoinnin uudistamiseksi

1. Keskityttävä politiikkavaikutuksiin, ei tehtyihin toimenpiteisiin.
2. Raportoitava harvemmista asioista paremmin.
3. Kustannus-hyötyanalyysi tuotava mukaan raportointiin.
4. Lukijalle on annettava mahdollisuus lisätiedon hankintaan.
5. Riippumattomia asiantuntijoita otettava mukaan raportointiin.

Ei muutosta vaikuttavuusarvioinnissa

- Keskityn asiantuntemusalastani johtuen lähinnä rakennepoliittisten toimenpiteiden vaikutuksiin,
- Mitään olennaista muutosta vuoden 2014 vuosikertomukseen nähden ei ole tapahtunut.
- Uudessakin vuosikertomuksessa pääasiassa luetteloidaan hallituksen toimenpiteitä ja käytettyjä resursseja.
- Huomiota pitäisi tämän asemesta kiinnittää seuraaviin asioihin:
  1. Voidaanko parhaan tutkimustiedon perusteella uskoa, että toimenpiteet todella aikaansaavat toivottuja vaikutuksia?
  2. Kuinka toimenpiteiden vaikutusta voidaan luotettavasti mitata?
  3. Mitä, jos mitään, näyttöä on siitä, että toivottuja vaikutuksia on ollut?

Esimerkki 2015 vuosikertomuksessa

- Asuntotuotannon lisääminen:
  - Kerrotaan valtion tuen ehtojen muuttamistavoitteesta.
  - Puhe epämääräistä.
  - Täysin epäselvää, millaisia taloudellisia hyötyjä odotetaan saatavan.
  - Täysin epäselvää, mihin käsitys toimenpiteiden tehosta perustuu tai mittauksesta.
  - Ei mainintaa tutkimustiedosta, erityisesti siitä, että alan tutkimuksen perusteella toimenpiteiden teho täysin kyseenalaista.
  - Raportointi ei siis palvele kenenkään tietotarpeita.
- Sama toistuu erittäin monen ns. kärkihankkeen kohdalla.

Ei muutosta fokusoinnissa

- Raportti edelleen pitkä ja näennäisesti kattava.
  - Tietosisältö kuitenkin vähäinen.
- Joka vuosi ei pitäisi raportoida kaikesta.
  - Vain merkittävimmät muutokset, onnistumiset ja epäonnistumiset.
- Raportoitava vähemmistä asioista, mutta tarkemmin.
  - Viitaten tutkimustietoon, tilastotietoon ym.
  - Mukana riippumattomien asiantuntijoiden panosta.
- 2015 raportissa edelleen täysin epäinformatiivisia kohtia
  - Vaikkapa toisen asteen ammattikoulutuksen uudistamista koskeva kohta.

Kustannus-hyötyanalyysi

- Järkevän politiikka-arvioinnin perusta on kustannus-hyötyanalyysi.
  - Ajatus yksinkertainen:
  - Politiikkatoimenpide on järkevä vain, jos sen aikaansaama hyvinvoinnin lisäys (hyöty) ylittää sen kustannukset.
  - Yleisesti tiedeyhteisössä hyväksytty arviointiperiaate.
- Uudessakaan raportoinnissa tätä näkökulmaa ei ole.
  - Näennäisestä itsestäänselvyydestään huolimatta KHA-näkökulma parantaisi raportointia.
  - Mahdollistaa paitsi toimenpiteiden tehokkuuden myös itse tavoitteiden järkevyyden arvioinnin.

Esimerkki 2015 vuosikertomuksesta

- Vuosikertomuksessa 2015 esitellään kärkihanketta ”Puu liikkeelle ja uusia tuotteita metsästä”.
  - “Monipuolistetaan” puun käyttöä ja kasvatetaan jalostusarvoa.
  - “Metsänomistusrakenteen kehittäminen” ja sukupolvenvaihdoksien “edistäminen”
  - Sahojen vientiohjelma, innovatiiviset puutuotteet -ohjelma
  - "Biotalouden uudet liiketoimintakärjet ja ekosysteemit".
- Kaikki ovat sellaisia, joiden hyvinvointivaikutukset ovat yleisen taloustieteellisen tietämyksen valossa vähintäänkin epäilyttäviä.
  - Näiden ja monien muidenkin raportoitujen politiikkatoimien perustelu kustannus-hyötynäkökulmasta olisi ollut hyvin valaisevaa.

Linkkejä lisätietoon

- Vuosikertomus voi sisältää vain hyvin rajatun määrän tietoa.
- Mutta mikään ei estä linkittämästä raporttiin muista lähteistä saatavaa relevanttia tietoa.
  - Tutkimus- ja tilastotietoa, oppikirjoja, opiskelumateriaaleja.
  - Mediaraportteja, verkkoaineistoja.
- Nämä on saatavissa lukijoiden ulottuville sähköisesti yhdellä napinpainalluksella.
  - Tämä antaa lisätietoa ja helpottaa raportoinnin uskottavuuden arviointia.
  - Antaa lisätietoa siitä, millaiseen tietoon ja tutkimukseen päätöksenteko on perustunut.
  - Mahdollistaa vuorovaikutuksen raportoinnin kohteiden kanssa.

Riippumattomat asiantuntijat

- Hallituksen väitteitä toiminnan tuloksellisuudesta pitäisi pystyä arvioimaan riippumattoman tiedon näkökulmasta.
  - Kaikki aiemmin esitetyt ehdotukset liittyvät tähän.
- Suoraviivainen tapa toteuttaa tämä on ottaa riippumattomia asiantuntijoita mukaan raportointiprosessiin.
  - Jos raportointikohteita vähennetään, kuten olisi järkevää, on mahdollista pyytää lyhyitä (tai miksei pitkiä) asiantuntijalausuntoja eri toimenpiteistä..
  - Yksinkertaisimmillaan tämä voisi olla sitä, että riippumaton ekonomisti kertoo pitääkö hallituksen väitteitä toimintansa tuloksellisuudesta uskottavina tutkimustiedon valossa.
  - Tai ovatko hallituksen tavoitteet järkeviä kustannus-hyötymielessä.
- Monet vuosikertomusten väitteistä olisi väistämättä kyseenalaistettu jo tällaisessa prosessissa.

Ei olennaisia muutoksia

- Hallituksen vuosikertomuksen laatu ei ole muuttunut 7.10.2015 antamani lausunnon jälkeen.
- Siinä esittämäni suositukset jäävät siis sellaisenaan voimaan.